

Dominika Chwastyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: dominikawalkiewicz@tlen.pl

**ROLA PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ
W GMINNYM PROGRAMIE REWITALIZACJI
MIASTA WAŁBRZYCHA NA LATA 2016–2025
NA PRZYKŁADZIE MIKROGRANTÓW**

**ROLE OF SOCIAL PARTICIPATION
IN COMMUNE REVITALIZATION PROGRAM
IN WAŁBRZYCH FOR THE YEARS 2016–2025
ON THE EXAMPLE OF MICROGRANTS**

DOI: 10.15611/pn.2017.490.06

JEL Classification: M38, M48, H49, H72, H76, O18, O20.

Streszczenie: Rewitalizacja Wałbrzycha, jako miasta przemysłowego, zacofanego stanowi priorytet dla władz samorządowych i centralnych określony m.in. w Narodowym Planie Rewitalizacji. Szansą na sukces jest zwiększanie wartości mieszkańców w procesie współdecydowania poprzez współpracę z partnerstwami lokalnymi. Celem pracy jest nakreślenie roli partycypacji społecznej na poziomie lokalnym, do której władze zachęcają m.in. poprzez udzielanie dotacji z budżetu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016-2025 na projekty w ramach programu „Mikrogranty”. Mimo względnie niewielkiej kwoty dofinansowania w odniesieniu do całości budżetu znaczenie programu jest widoczne. Autor scharakteryzuje zasady organizacji programu, jego przebieg oraz zgłoszone projekty z wytypowanych obszarów rewitalizacji w kontekście partycypacji społecznej, której strategia miasta przypisuje znaczącą funkcję.

Słowa kluczowe: partycypacja społeczna, mikrogranty, rewitalizacja, dofinansowanie.

Summary: Revitalization of Wałbrzych, the typical postindustrial, backwarded city is a priority for the local and central authorities, which is mentioned in the National Revitalization Plan. The chance for achieving success is to increase the value of local people in the process of co-deciding by working with local partnerships. The aim of the article is to present the role of social participation to which the government encourages by granting projects in “microgrant” program. Despite the relatively small amount of funding in relation to the total budget, the importance of the program is enormous. The author describes the program, its main rules, principles and projects chosen from selected areas in the context of social participation which has a significant function in the process of revitalization.

Keywords: social participation, granting, revitalization.

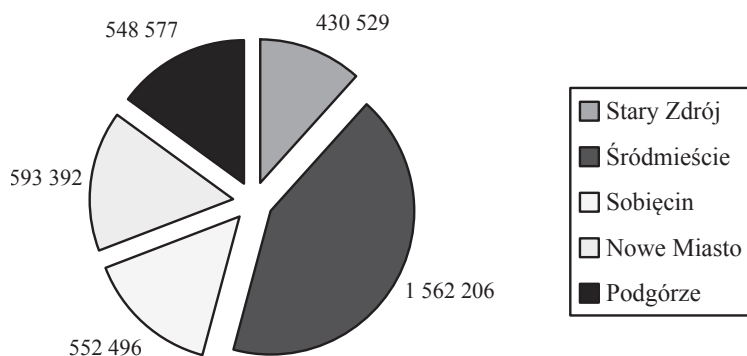
1. Wstęp

Rewitalizacja to proces zmian dotyczący sfery przestrzennej, technicznej, społecznej i ekonomicznej cechujący się kompleksowością, wysoką koordynacją i długookresowością. Głównym celem rewitalizacji jest przywrócenie lub nadanie nowych funkcji obszarowi zdegradowanemu i stworzenie predyspozycji do wyjścia ze stanu kryzysowego umożliwiających dalszy rozwój zarówno społeczny jak i ekonomiczny [NIK 2016, s. 4]. Kluczowym terminem dla procesu rewitalizacji jest kompleksowość, która rozumiana jest jako wielowątkowe, komplementarne działania mające na celu rozpoczęcie lub przyspieszenie pozytywnych zmian na wytypowanym obszarze. Wałbrzych obok Łodzi i Bytomia znalazł się na liście priorytetów dla władz miasta, gminy oraz Rządu RP w planie rewitalizacji [Narodowy Plan Rewitalizacji 2015]. W mieście o tak dużym skupieniu problemów społecznych i gospodarczych potrzebne jest wieloaspektowe działanie, które przyniesie długotrwałe efekty. Celem artykułu jest prezentacja możliwości wykorzystania partycypacji społecznej, poprzez program dofinansowań – mikrogranty, w aspekcie realizacji polityki rewitalizacji w mieście Wałbrzychu. Autorka podejmie próbę analizy budżetu Gminnego Programu Rewitalizacji z zamiarem przedstawienia roli dofinansowań jako jednego ze źródeł finansowania strategii rozwoju miasta oraz zobrazowania znaczenia partycypacji społecznej w bezpośrednim kreowaniu zmian w mieście. Program dofinansowań „Mikrogranty” stanowi wyższy poziom partycypacji, społeczności lokalnej bowiem zostaje przekazana część kompetencji, ale i odpowiedzialności za zgłoszone projekty [Kalisiak-Mędelska 2012, s. 111]. Pozwala obywatelom współdecydować o losach wybranego obszaru, dzięki czemu wzrasta rola mieszkańca i poczucie jego wartości jako obywatela, co jest niezwykle ważne w osiągnięciu celów długookresowych.

2. Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016–2025

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016–2025 stanowi kolejny krok w procesie rewitalizacji miasta. Powstał na mocy Uchwały nr XXIX/385/2016 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 18 października 2016 r. Zawiera diagnozę obszarów rewitalizacji ze szczegółowym opisem potencjałów, zasobów i potrzeb podobszarów. Obszary zdegradowane miasta wyznaczone zostały metodą delimitacji na podstawie analizy sytuacji społeczno-gospodarczej każdej z ulic Wałbrzycha. Dobór wskaźników i współpraca z wałbrzyskimi instytucjami pozwoliły na trafne określenie granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Wybrany teren stanowi 6 podobszarów należących do dzielnic: Biały Kamień, Stary Zdrój, Śródmieście, Sobięcín, Nowe Miasto, Podgórze. Łączna powierzchnia obszaru wynosi 4 163 420 m², co stanowi 4,9% powierzchni całego miasta. Liczba mieszkańców objętych programem wynosi 31 761 osób [Gminny Program... 2016, s. 19]. Na rysunku 1 przedstawiono powierzchnię wytypowanych obszarów rewitalizacji

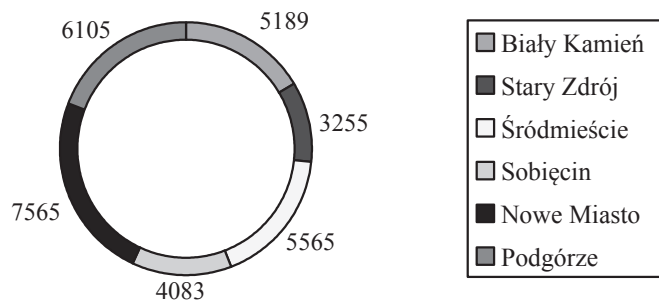
z podziałem na dzielnice, do których należą. Największy obszar należy do dzielnicy Śródmieście (1 562 206 m²). Obszar rewitalizacji w tej dzielnicy stanowi aż 76% całej powierzchni jednostki urbanizacyjnej.

Rys. 1. Powierzchnia wytypowanych obszarów rewitalizacji Wałbrzycha z podziałem na dzielnice miasta (m²)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Gminny Program... 2016].

Analizując liczbę mieszkańców na wytypowanych obszarach rewitalizacji (rys. 2), można stwierdzić, że najwyższy wynik przypada dzielnicy Nowe Miasto (7565 osób).

Rys. 2. Liczba mieszkańców na obszarach objętych programem rewitalizacji w poszczególnych dzielnicach Wałbrzycha

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Gminny Program...2016].

W dalszej części programu przedstawiono wizję, cele i kierunki działań oraz charakterystykę realizowanych przedsięwzięć. GPR zakłada działania dotyczące rewitalizacji w 5 wybranych sferach:

- społecznej – działaniach mających na celu niwelowanie zjawiska i skutków bezrobocia, ubóstwa, wykluczenia społecznego, samotności oraz podnoszenie kompetencji i więzi społecznych,

- gospodarczej – dotyczącej realizacji zadań polepszających sytuację pracowników oraz przedsiębiorców,
- środowiskowej – działaniach proekologicznych, redukujących emisję spalin z lokalnych kotłowni węglowych, indywidualnych palenisk oraz środków transportu, kładących nacisk na budowę i modernizację infrastruktury oraz na zieleń miejską,
- funkcjonalno-przestrzennej – wyzwania stanowią: kurczenie się miasta, poprawa jakości życia, utrzymanie i wzrost funduszy na zasób kulturowy miasta, polepszenie przestrzeni publicznej, komunikacji i infrastruktury,
- technicznej – dotyczącej infrastruktury, remontu budynków, poprawy mobilności mieszkańców, odnowy i zabezpieczenia dziedzictwa kulturowego. W dokumencie odnaleźć można również budżet z wyszczególnieniem beneficjentów, nazwą, opisem i celem projektu oraz wartością i źródłem finansowania.

W budżecie programu rewitalizacji Wałbrzycha wydatki podzielone zostały według poniższej klasyfikacji.

1. Projekty podstawowe – 67,5 mln zł.
2. Projekty uzupełniające, wśród których możemy rozróżnić:
 - 2.1 – projekty nieinwestycyjne, inaczej zwane miękkimi – 21,5 mln zł,
 - 2.2 – projekty inwestycyjne, najbardziej kapitałochłonne – 245 mln zł.

Dla wszystkich przedsięwzięć planowane wydatki pochodzą z dotacji. Dotacja nie stanowi jednak 100% źródła finansowania. Dla projektów podstawowych największa pula środków pochodzi z dotacji w połączeniu z wkładem własnym, uzupełniające natomiast to dotacja + wkład własny + kredyt. Projekty miękkie finansowane są głównie z dotacji w połączeniu z wkładem własnym. Wreszcie, projekty inwestycyjne prezentują najszerszą gamę możliwych źródeł finansowania. Do największych należy RPO oraz RPO w połączeniu z wkładem własnym. Mikrogranty to zaledwie 0,02% całości planowanych wydatków inwestycyjnych. Źródło finansowania mikrograntów stanowi Program Operacyjny Pomoc Techniczna.

3. Mikrogranty – sposób na partycypację społeczną

Ważnym elementem rewitalizacji jest współpraca ze społecznością lokalną. Dzięki temu wzrastają znaczenie i skuteczność przedsięwzięć. Wysokim udziałem społeczeństwa wśród projektów inwestycyjnych charakteryzuje się program „Mikrogranty”. W celu realizacji dofinansowań przeprowadzono liczne spotkania i warsztaty z mieszkańcami, ekspertami, organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami czy aktywistami miejskimi. Celem projektu składającego się z dwóch edycji było stworzenie wniosków o dofinansowanie dla przedstawionego projektu. Proces partycypacji społecznej aktywizuje mieszkańców niezależnie od grupy wiekowej, wykształcenia czy statusu zawodowego. Dzięki temu szersza staje się gama możliwych rozwiązań problemów społecznych, ekonomicznych i przestrzennych, które w rezultacie doprowadzić mają do długotrwałego rozwoju miasta. Konsultacje społeczne prowadzone były w sposób, który pozwalał na wymianę opinii, poglądów, ale także zapoznanie

się z wizją planu rewitalizacji. Dotacje przyznano na zasadach otwartego konkursu. Beneficjentami środków mogły być organizacje pozarządowe, które reprezentowały inicjatywy mieszkańców. Maksymalna kwota dla pojedynczego projektu przypadająca na jeden obszar rewitalizacji wynosiła 3000 zł. Jeden projekt mógł być zgłaszany z każdego obszaru. Dużą rolę w tworzeniu projektów odegrały partnerstwa lokalne, które aktywizowały społeczność lokalną w zgłaszaniu pomysłów i inicjatyw. Spotkania z mieszkańcami organizowane były w każdym z podobszarów. Informacje o projekcie mieszkańcy mogli zdobyć na konferencji podsumowującej opracowanie GPR, która odbyła się w listopadzie 2016 r. Kolejnym krokiem konsultacji społecznej były spotkania partnerstw lokalnych, a następnie spotkania informacyjne w związku z otwarciem naboru na wnioski do programu „Mikrogranty”. Łączna dotacja stanowiła 60 000 zł. Zgłoszono 30 wniosków, finalnie wybrano 23, na łączną kwotę 59 980 zł. Najwięcej środków trafiło do dzielnicy Podgórze (12 790 zł) oraz do Śródmieścia (12 685 zł). Liczba mieszkańców na obszarach rewitalizacji nie wpłynęła na liczbę składanych wniosków. W najbardziej zaludnionym obszarze rewitalizacji należącym do dzielnicy Nowe Miasto wybrano tylko dwa projekty. Najwięcej zgłoszonych projektów dotyczyło obszaru rewitalizacji należącego do jednostki urbanistycznej Śródmieście – 6 wniosków. Organizacje, które zgłosiły projekty to:

- Fundacja „Z całego serca”,
- Fundacja Edukacyjna im. S. Wandy Garczyńskiej,
- Fundacja Na Szlaku,
- Fundacja Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- Regionalne Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych,
- Stowarzyszenie Animatorów Rozwoju „Zmiana”,
- Stowarzyszenie Edukacji Krytycznej,
- Stowarzyszenie Edukacyjno-Wychowawcze Ziemi Wałbrzyskiej AZYMUT,
- Stowarzyszenie Grupy Twórczej „Uśmiech Wałbrzycha”,
- Stowarzyszenie Mieszkańców „Podgórze” Dzielnicy Wałbrzycha i Miasta Wałbrzych,
- ZHP Chorągiew Dolnośląska Hufiec Ziemi Wałbrzyskiej.

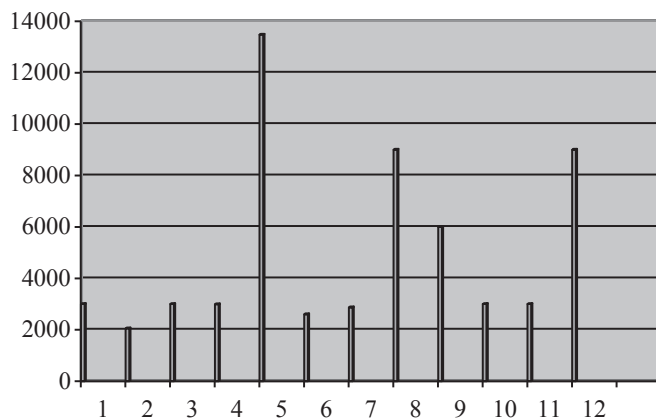
W tabeli 1 przedstawiono wybrane projekty wraz z miejscem ich realizacji. Na rys. 3 zaprezentowano łączną przyznaną dotację w podziale na wybrane projekty.

Tabela 1. Projekty wybrane w programie „Mikrogranty w ramach rewitalizacji Wałbrzycha

Lp.	Nazwa projektu	Opis projektu	Miejsce realizacji	Oczekiwane efekty
1	2	3	4	5
1	„Integracja mieszkańców Starego Zdroju poprzez wspólne prace społeczne upiększające dzielnicę i organizację zabawy dla wszystkich mieszkańców”	Prace społeczne, gry i zabawy dla mieszkańców	Stary Zdrój	Upiększanie miasta, integracja mieszkańców

1	2	3	4	5
2	„Zakątek Cooltury”	Brak danych	Sobięcin	Aktywizacja i rozwój społeczności lokalnej
3	„Gdy mama gotuje i szyje, to się fajniej żyje”	Warsztaty kulinarno-krawieckie	Sobięcin	Aktywizacja mieszkańców
4	„Dźwięki z ręki – Biały Kamień”	Brak danych	Biały Kamień	Aktywizacja i rozwój społeczności lokalnej
5	„Kolorowe podwórko”	Konkurs ukwiecania własnego podwórka	Śródmieście, Podgórze	Promocja działań społecznych, rozwijanie potencjału mieszkańców, rewitalizacja przestrzenna i społeczna
6	„Stań się na nowo”	Warsztaty animacji podwórkowej wokół poezji Mariana Jachimowicza	Sobięcin	Poprawa wyglądu budynków, edukacja mieszkańców, upiększenie miasta, wzrost zaangażowania mieszkańców
7	„Świat rośnie z nami”	Warsztaty animacji podwórkowej wokół poezji Mariana Jachimowicza	Nowe Miasto	Poprawa wyglądu budynków, edukacja mieszkańców, upiększenie miasta, wzrost zaangażowania mieszkańców
8	„Zmień widok za oknem”	Likwidacja rysunków i napisów na murach	Stary Zdrój, Sobięcin, Podgórze	Upiększanie miasta, aktywizacja i rozwój społeczności lokalnej
9	„Zielony Kamień”	Nasadzenie zieleni, ukwiecenie dzielnicy	Biały Kamień	Upiększanie miasta
10	„Bezpieczny i zielony plac zabaw”	Zazielenianie placów zabaw	Podgórze	Upiększenie, zazielenienie placów zabaw, wzrost bezpieczeństwa dla użytkowników
11	„Zobacz uśmiech Podgórza, czyli nasadzenia zieleni oraz ukwiecenie dzielnicy Podgórza”	Nasadzenia zieleni oraz ukwiecenie dzielnicy	Podgórze	Poprawa wyglądu dzielnicy
12	„Akcja widok za oknem”	Wspieranie działań aktywizacji mieszkańców	Biały Kamień, Śródmieście, Nowe Miasto	Rewitalizacja przestrzenna, upiększanie budynków

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://rewitalizacja.walbrzych.pl/mikrogranty-na-dzialania-spoeczne-przyznane/>].

1–12 – numer projektu wybranego w programie „Mikrogranty” w ramach programu rewitalizacji Wałbrzycha zgodnie z tab. 1.

Rys. 3. Wartość przeznaczanych dotacji dla wybranych projektów w programie „Mikrogranty” w ramach programu rewitalizacji Wałbrzycha (zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [<http://rewitalizacja.walbrzych.pl/mikrogranty-na-dzialania-spoeczne-przyznane/>].

Największe łączne dofinansowanie otrzymały projekty „Kolorowe Podwórko” zgłoszone z obszaru Śródmieście i Podgórze. Największą popularnością cieszyły się projekty „Zmień widok za oknem” oraz „Akcja widok za oknem”, które zostały zgłoszone z trzech dzielnic. Czas realizacji projektów I tury to kwiecień – listopad 2017 r.

4. Zakończenie

W programie „Mikrogranty” władze miasta Wałbrzycha duże znaczenie przypisały partycypacji społecznej realizowanej m.in. poprzez konsultacje społeczne. Ich końcowym efektem było wypracowanie wspólnego wniosku o dofinansowanie projektu składanego w imieniu mieszkańców przez organizacje pozarządowe. Dzięki współpracy partnerstw lokalnych z mieszkańcami sukcesem zakończyły się 23 złożone wnioski. Mieszkańcy mogli uczestniczyć w podejmowaniu decyzji, a także bezpośrednio w realizacji projektów. Stawia to mieszkańca w nowej roli. Nie jako biernego obserwatora zmian, ale jako czynnego aktywistę, w którym poczucie przywiązania do regionu wzrasta. Może on bowiem tworzyć historię miejsca. Takie poczucie odpowiedzialności skutkować może długotrwałymi zmianami w regionie i coraz większym zaangażowaniem mieszkańców w politykę regionalną. Stanowi to ważny czynnik wpływający na sukces rewitalizacji. Jednakże rola mikrograntów w całym programie rewitalizacji jest niewielka. Ich finansowanie stanowi zaledwie 0,02% wydatków ujętych w budżecie. W porównaniu do innych przedsięwzięć wpływ mikrograntów na rewitalizację jest znikomy. I tura dofinansowań zostanie

zrealizowana w 2017 r. W związku z II turą planowaną na rok kolejny przewidywać można większą aktywność mieszkańców miasta Wałbrzycha wynikającą z obserwacji rzeczywistych zmian zachodzących w mieście, których społeczność lokalna stała się inicjatorem. Przewidywaną aktywność mieszkańców i powiększającą się rolę partycypacji społecznej w Gminnym Programie Rewitalizacji miasta Wałbrzycha warto wziąć pod obserwację w przyszłości.

Literatura

- Gminny Program Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016–2025, Rada Miejska Wałbrzycha, Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu.
<http://rewitalizacja.walbrzych.pl/mikrogranty-na-dzialania-spoeczne-przyznane/> (1.06.2017).
- Kalisiak-Mędelska M., 2012, *Partycypacja społeczna i jej znaczenie w działalności władz. Wyniki badań*, [w:] Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, nr 42/2012.
- Narodowy Plan Rewitalizacji, 2015, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa.
- NIK, 2016, *Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miast. Informacja o wynikach kontroli*, Warszawa.
- Uchwała nr XXIX/385/2016 Rady Miejskiej Wałbrzycha z dnia 18 października 2016 r, w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Wałbrzycha na lata 2016–2025, Biuletyn Informacji Publicznej Urzędu Miejskiego w Wałbrzychu.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. 2015 poz. 1777.